

JELENTŐSÉGTELJES TÖRTÉNELMI NAPOK... VAJON 2024. NOVEMBER 5-E IS ILYEN?

BEKE-MARTOS JUDIT

A HUN-REN-ELTE
Jogtörténeti Kutatócsoport
blogja

A SZERZŐ:

DR. BEKE-MARTOS JUDIT

A HUN-REN-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

TUDOMÁNYOS MUNKATÁRSA

JUDIT.BEKE-MARTOS@RUB.DE

2024. november 11.

A jogtörténész a múltba tekint és - annak függvényében, hogy mennyire régi múltat vizsgál - bizonyos napok, események, történések részleteit, vagy személyek aktusait keresi, elemzi, értelmezi. Elgondolkodtató, hogy azok a fordulópontok, azok a meghatározó napok, amelyeket mi visszatekintő vizsgálatunk során kiemelünk és döntőnek tekintünk, vajon a kor jelenében is döntőnek tűntek-e. Igenis vannak olyan napok, melyekről már a jelenben is tudni lehet, hogy meghatározóak, történelmi jelentőségű következményekkel járnak, melyeket adott esetben évtizedek vagy évszázadok múlva utódaink kutatnak majd. Az abszolút monarchiák idején tipikusan ilyen volt az uralkodó halálának napja, avagy egy-egy hadüzenet vagy fegyverletétel időpontja. A 20. század során a rádió, majd később a televízió és az internet megjelenésével egyre több nap egyre pontosabban nyerhetett jelentőséget, hiszen az információ gyorsabban jutott el az érintettekhez. Így a világháborúk kirobbanása, majd

a fegyverletétel és a békekötés, bizonyos választási eredmények az immár köztársasági vagy alkotmányos monarchikus államokban szintén történelmi jelentőségű napokká váltak, már megtörténtük. Az amerikai történelemben számtalan ilyen nap volt, így csak a nem túl régmúltat idézve 1974. augusztus 9-e, amikor Richard Nixon amerikai elnök lemondott az elnöki hivatalról¹, vagy 2001. szeptember 11-e, amikor utasszállító gépek repültek a New York-i World Trade Center két felhőkarcolójába². Hogy mennyire volt saját korszakában meghatározó nap, mennyire jelezte előre a sötét felhők gyülekezését 1925. január 3-a, amikor Benito Mussolini megtartotta hírhedt beszédét, mellyel véglegesen kezdetét vette a Duce 1943-ig tartó fasiszta egyeduralma³, vagy 1933. január 30-a, amikor Paul von Hindenburg német államelnök kancellárrá nevezte ki Adolf Hitler⁴, az már vitatható. Hasonlóan kérdéses most még, hogy mennyiben számít történelmileg meghatározó napnak,

esetleg fordulópontnak 2024. november 5-e, amikor az Egyesült Államokban ismét elnökké választották Donald Trumpot.

Arra, hogy egy korábbi elnök ismét elnökké lesz, volt már példa az Egyesült Államok történetében. Grover Cleveland, a demokrata párt jelöltjeként annak ellenére tudott nyerni az 1884-es elnökválasztáson, hogy továbbra is tisztázatlan maradt az 1874-ben Maria Halpinnal folytatott viszonyának és a feltételezhetően

ebből a kapcsolatból született gyermeknek a sorsa, aki Cleveland nevével viselte.⁵ A soron következő, 1888-as választáson bár Cleveland több szavazatot kapott, mint ellenfele, Benjamin Henry Harrison, az elektorok számát tekintve a republikánus nyert.⁶ Újabb négy évre rá, 1892-ben azonban ismét megmérkőzött ugyanez a két férfi az elnökségért, és ezúttal Cleveland nyert nagy fölényrel.⁷ 1896-ban a Demokrata Párt Kongresszusán Chicagóban a párt többek között határozatot arról, hogy az ország iratlan törvényének és a több, mint száz éves hagyománynak megfelelően, senki se legyen elnökké választható egy harmadik négyéves ciklusra.⁸ Ezen túlmenően a demokrata pártkongresszus „nem demokratikus[nak] és zsarnok[nak]” nevezte a demokrata Cleveland második elnökségét, és azt ilyen módon egyértelműen elítélte.⁹ Az 1896-os választáson a Demokrata Párt a hivatalban lévő elnök helyett William J. Bryant jelölte, aki azonban veszített a republikánus William McKinley-vel szemben.

Arra is volt példa, Clevelanden és Trumpon túl, hogy egy elnökjelölt többször szálljon harcba az elnökségért. Richard Nixon, miután 1952-ben és 1956-ban Eisenhower alelnökéként győzedelmeskedett a választásokon, 1960-ban saját elnöki kampányát elvesztette John F. Kennedy ellen. Rövid szünet után 1968-ban tért vissza a politikai porondra, hogy ezúttal nyerjen, és az USA 37. elnöke legyen, majd 1972-ben - a későbbi veszét jelentő - Watergate lehallgatások eredményeként újraválasztását is biztosítsa. A mai napig Nixon az egyetlen amerikai elnök, aki lemondott posztjáról.¹⁰

Statistikai szempontból - és elfogadva, hogy 1856-ban¹¹ állt először a jelenlegi két párt elnökjelöltje egymással szemben egy elnökválasztáson - a republikánus párt jóval többször járt sikerrel, mint a demokraták. A 43 elnökválasztásból 18-at nyert demokrata és 25-öt republikánus jelölt. A hivatalban lévő demokrata elnökök közül csak négy¹² nyert újráválasztást (igaz FDR háromszor is egymás után), és további kettőnek sikerült újráválasztást nyernie, miután alelnökből elnök¹³ lett az „első” ciklusban. Ezzel szemben hét¹⁴ republikánus elnök tudott egy második ciklust is biztosítani, és további kettő alelnöki sikereszsiót követően¹⁵ nyert saját jogon is választást. Míg demokrata elnökség (FDR és az őt követő alelnöke, Truman összesen 20 éves hatalomgyakorlásának kivételével) soha nem tartott nyolc évnél tovább, addig 1861 és 1885 között (24 éven át) republikánus elnökök váltották egymást, ahogy 1897 és 1913 között (16 éven át) is a konzervatívabb párté volt a legfőbb végrehajtó hatalom. 1921 és 1933 között (12 év) ismét folyamatos republikánus győzelmet figyelhetünk meg, ahogy 1981 és 1993 között (12 év) is. A statisztika tehát egyértelműen azt mutatja, hogy republikánus jelölteknek alapvetően jobb esélye van győzedelmeskedni, újráválasztást nyerni, és akár a két cikluson túl is, bár új jelölttel, megtartani a hatalmat. Arra nem érdemes kitérni, hogy milyen esélyekkel indulnak nők az amerikai elnökválasztáson, hiszen az Egyesült Államok immár 235 éves történelmében, amióta elnöke van, még soha nem volt nő az elnök.

Két pontot érdemes még említeni, amikor 2024. november 5-ének, és Trump elnök - négy év elteltével való - újráválasztásának jelentőségét vizsgáljuk. Először is, hogy FDR példájából

tanulva a korábbi évszázados hagyományt végül alkotmánykiegészítésbe foglalták, és így 1951 óta a XXII. alkotmánykiegészítés kimondja azt, amit az 1896-os demokrata pártkongresszus is megfogalmazott: „senki nem választható több, mint kétszer az elnöki posztra...”¹⁶ A szöveg egyértelműen a sikeres választások számát maximálja, így lényegtelen, hogy az elnök két egymást követő négyéves ciklusra, vagy két különböző négyéves ciklusra nyer-e megbízást a választóktól. Ezek alapján a soron következő amerikai elnökválasztáson, 2028. november 7-én Trump 2016-os és 2024-es győzelmét követően nem jelölthetné többet magát. Amennyiben persze lesznek még választások négy év múlva Amerikában, merthogy - és ez a gondolat vezet a második ponthoz - az amerikai állam 20. és 21. századi katonai és gazdasági jelentősége ellenére egy meglehetősen fiatal állam, mely kísérletként indult, és mely ezidáig nem élt meg az alkotmányban követelményként lefektetett köztársasági államformától eltérőt. Kérdésként merül fel, hogy mennyire ismeri az amerikai lakosság a világtörténelem mára már intő példáit; mennyire tudják, hogy egy a nép érdekeit szem előtt tartó, nemzeti büszkeségüket erősítő, gondoskodni vágyó apa figurából milyen gyorsan lehet évtizedekig hatalmon lévő vaskezű diktátor. Az európai példák forgatókönyvének első lépése, a demokratikus választásokon alapuló siker 2024. november 5-én megtörtént. A következő elengedhetetlen elem a független média diszkreditálása, híreik kétségbe vonása, majd működésük ellehetetlenítése már régen elkezdődött. Kérdés, hogy a további lépéseket is megteszi-e Trump, így a személyéhez hű tisztviselők kinevezésén túl valóban bosszút áll-e politikai ellenfelein, akár az állami fegyveres szervek

bevetésének útján is. Mindez a jövő zenéje, először egy remélhetőleg békés átmeneti időszak, majd 2025. január 20-án ünnepélyes beiktatás vár az amerikaiakra.

Hivatkozások:

- <https://www.npr.org/2024/08/09/nx-s1-5068704/nixon-resign> (2024.11.10)
- <https://www.911memorial.org/> (2024.11.10)
- <https://bibliotecafascista.blogspot.com/2012/03/speech-in-chamber-january-3-1925.html> (2024.11.10)
- <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/ns-regime/etablierung-der-ns-herrschaft/ernennung-hitlers-zum-reichskanzler#:~:text=Die%20Ernennung%20Hitlers%20zum%20Reichskanzler&text=Am%2030.,Adolf%20Hitler%20zum%20neuen%20Reichskanzler> (2024.11.10)
- <https://www.whitehousehistory.org/bios/grover-cleveland> (2024.11.10)
- <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/grover-cleveland/> (2024.11.10)
- <https://www.britannica.com/biography/Grover-Cleveland/Winning-a-second-term> (2024.11.10)
- <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/1896-democratic-party-platform> (2024.11.10). A valósághoz hozzátartozik, hogy 1940-ben ennek ellenére a Demokraták jelölték újra a hivatalban lévő elnöküket, Franklin Delano Rooseveltet, aki nem csak a harmadik, hanem a negyedik ciklusra vonatkozó választást is megnyerte. Természetesen 1940 őszén, a több, mint egy éve zajló világháború árnyékában talán érthető a stabilitáshoz való ragaszkodás, de persze ez a

példa vezetett a 22. alkotmánykiegészítés előkészítéséhez és 1951-es elfogadásához.
⁹ <https://tile.loc.gov/storage-services/public/gdcmassbookdig/officialproce00de/officialproce00de.pdf> 208. p. (2024.11.10).
¹⁰ <https://www.britannica.com/biography/Richard-Nixon/Election-of-1960> (2024.11.10)
¹¹ <https://www.270townto.com/historical-presidential-elections/> (2024.11.10)
¹² Wilson (1916), FDR (1936, 1940, 1944), Clinton (1996), Obama (2012)
¹³ Truman (1948) és Lyndon Johnson (1964)
¹⁴ Lincoln (1865), Grant (1872), McKinley (1900), Eisenhower (1956), Nixon (1972), Reagan (1984), George W. Bush (2004)
¹⁵ Theodore Roosevelt (1904) és Coolidge (1924)
¹⁶ <https://constitution.congress.gov/constitution/amendment-22> (2024.11.10)

Képek elérhetősége:

1. oldal: From bold to subtle: How US media covered Trump's return to White House as 47th president. US media react as Trump wins presidential race against Kamala Harris. Published November 6, 2024: <https://www.dawn.com/news/1870491>
Letöltés ideje: 2024. november 12.